

Arvio / Recension | Anna Pulli-Huomo

Ruotsin kirkon liturgiset laulut tutuiksi – verkkosivuston huikea materiaalipankki

Webpage: *Lyssna och öva på liturgiska sånger*. (www.svenskakyrkan.se)

Ruotsin kirkko on julkaissut verkkosivuillaan soivan materiaalin jumalanpalvelusten kaikista liturgisista lauluista. Sivusto on tarkoitettu tukemaan papiston laulamista jumalanpalvelustilanteissa. Kohteena ovat erityisesti he, joille nuottien lukeminen on vierasta. Uskon kuitenkin, että todella laajasta materiaalista on iloa ja hyötyä laajemminkin myös seurakuntalaisille!

Materiaalin äänittämisestä ovat vastanneet Ruotsin kirkon Lundin ja Uppsalan koulutuskeskusten opettajat Kristina Hellgren, Dag Videke, Kerstin Börjeson, Maria Oldeberg-Huusko ja Peter Sjunnesson yhteistyössä Karin Runowin ja Mikael Ekholmin kanssa. 472 liturgisen laulun toteutustavat vaihtelevat, mukana on niin naisäänen, miesäänen kuin kuoron laulamia äänitteitä. Soittimina on käytetty sekä urkuja että pianoa. Isosta osasta sävelmiä on kuultavissa erilaisia versioita. Käyttäjä voi siis valita, kuunteleeko miehen vai naisen, tai jopa ilman lauluääntä äänitetyn version.

Verkkosivujen aloitussivu on kutsuva, niin kavaltaan kuin teksteiltään! Sivustolle saapuessani tulee kokemus, että minut toivotetaan tervetulleeksi liturgisten laulujen maailmaan. Sivut ovat selkeät ja lähtökohtaisesti helpot käyttää niin tietokoneella kuin mobiilistikin. On myös kätevää, että jokaisen äänitteen voi jakaa esimerkiksi sähköpostiin linkkinä. Jokainen jumalanpalvelusmusiikkikokonaisuus on eritelty omalle alisivulleen. Alasivun alussa on suorat linkit kuhunkin liturgisen laulun kohtaan, josta aukeaa kuultavaksi erilaisia vaihtoehtoja kyseisestä laulusta. Mietin kuitenkin seikkaillessani sivuilla, olisiko sivuston teknistä käyttöä auttanut niin sanotun haitarimallin käyttö. Tarkoitin mallia, jossa otsikon sisältö voidaan avata ja myös sulkea kyseisen otsikon

kohdalta. Nyt käytännössä siirryttäessä vaikkapa Pyhä-hymnin kohdalle, palataan takaisin valikkoon joko klikkaamalla sivustoa taaksepäin tai vierittämällä sivua pitkälti ylös.

On käyttäjäystävällistä, että jokaisen äänitetyn laulun kohdalla on merkitty sivu, josta laulu löytyy nuotteineen Missalesta. Koska en itse ole Svenska kyrkanin työntekijä, minulla ei ole Missalea fyysisenä kirjana itselläni. Ymmärtääkseni verkossa työskennellessä nuottien löytäminen kuhunkin kohtaan onnistuisi Kyrkohandboken-sivustolla olevan hienon verkkotyökalun (webbverktyget) avulla. Vaikka laulajalle nuotit eivät olisikaan tuttuja, niin moni on sanonut, että nuottikuva auttaa kuitenkin visuaalisella tavalla muistamaan melodioita. Pohdinkin, olisiko ollut mahdollista linkittää kuhunkin äänitekohtaan myös kyseinen sävelmä nuotteineen.

Kuunnellessani äänitteitä jäin miettimään intonaatioita esimerkiksi ehtoollisrukoukseen johdattelevan sursum cordan kohdalla. Nyt niitä oli vain niissä äänitteissä, joihin oli jo nuoteissa kirjoitettu intonaatio valmiiksi. Olen huomannut opettaessani Suomessa teologian opiskelijoiden liturgista laulua, että on tärkeä myös tottua intonaation kuuntelemiseen. Miten opin poimimaan oikean sävelkorkeuden silloin kun se on tarpeellista? Toisaalta ymmärrän hyvin, että tällaiseen äänitteeseen voi olla vaikea yhdistää niin sanottuja yleismaailmallisia intonaatioita. Ettei kävisi niin, että laulua opetteleva tottuisi vain yhteen ja ainoaan valmistavaan sävelmään.

Sivuston lämminhenkiset kuvat papeista jumalanpalveluksissa herättivät myös kysymyksen liturgisesta elekielestä. Useinhan elekieltä käytetään myös liturgisen laulun rinnalla esimerkiksi sursum cordassa. Ajattelenkin, että niiden käyttäminen laulun yhteydessä opetteluun alkuvaiheesta lähtien tukee myös itse laulamisen opettelua. Villinä ajatuksena tulikin mieleeni, voisiko jossain vaiheessa sivustolle lisätä jotkin laulut videona, jossa myös eleet tulisivat mukaan.

Olen ymmärtänyt, että Suomessa on puhuttu vastaavanlaisen materiaalin kokoamisesta silloin kun viimeksi tehtiin jumalanpalvelusuudistusta 2000-luvun alussa. Olen myös joskus pohtinut juurikin teologian opiskelijoita opettaessani, että olisipa jokin tällainen materiaali olemassa myös Suomen evankelis-luterilaisen kirkon sivustoilla. Silloin 2000-luvun alussa käsittääkseni pohdittiin sitä, kenen tapa laulaa olisi sopiva malli liturgiselle laululle. Vai olisiko tuo malli liiankin vahva? Tulisiko äänitteistä jonkinlaisia malleja siitä, mikä on niin sanotusti kirkon virallinen, hyväksytty ja oikea tapa laulaa liturgisia lauluja? Kuitenkin olisi tarkoitus, että jokaisen oma persoona saa kuulua myös liturgisessa laulussa. Sivuhuomiona mainittakoon, että Suomen evankelis-luterilaisen kirkon messusävelmistöissä pappi laulaa

yksinään alkusiunauksen ja sitä seuraavan vuorotervehdyksen, sursum cordan sekä Herran rauhan kehotuksen. Tuo 2000-luvun pohdinta kuvasi suomalaista ajankuvaa siihen aikaan. Tänä päivänä esimerkiksi striimatut jumalanpalvelukset tuovat esille ja samalla normalisoivat erilaisia tapoja toimia jumalanpalveluksessa pappina, myös liturgisena laulajana. Näillä Svenska kyrkanin sivuilla on mielestäni onnistuneesti ohitettu tämä kysymys virallisesta mallista sillä, että esimerkkejä jokaisesta laulusta on useampia ja laulajat ovat erilaisia.

Toivon, että näiden sivujen materiaali tulee Ruotsin kirkossa aktiiviseen käyttöön kaikkien niiden parissa, jotka haluavat oppia messun liturgisia lauluja. Olen myös varma, että ne madaltavat kynnystä osallistua laulaen liturgiaan laajemminkin!

Lär känna Svenska kyrkans liturgiska sånger – ett enormt materialarkiv på webbplatsen

Webpage: *Lyssna och öva på liturgiska sånger*. (www.svenskakyrkan.se)

Svenska kyrkan har på sin webbplats publicerat ljudinspelningar av alla liturgiska sånger som används i gudstjänster. Webbplatsen är avsedd att stödja prästernas sång i gudstjänster. Målgruppen är särskilt de som inte är bekanta med att läsa noter. Jag tror dock att det verkligt omfattande materialet kommer att vara till glädje och nytta för församlingar även i större skala!

Inspelningen av materialet genomfördes av lärare från Svenska kyrkans utbildningsinstitut i Lund och Uppsala: Kristina Hellgren, Dag Videke, Kerstin Börjeson, Maria Oldeberg-Huusko och Peter Sjunnesson, i samarbete med Karin Runow och Mikael Ekholm. De 472 liturgiska sångerna framförs på en mängd olika sätt och inkluderar inspelningar av kvinno- och mansröster samt körer. Både orgel och piano har använts som instrument. Olika versioner kan höras av de flesta melodierna. Användaren kan därför välja om man vill lyssna

på en manlig eller kvinnlig inspelning, eller till och med en instrumental version inspelad utan vokalröst.

Webbplatsens startsida är inbjudande, både vad gäller bilder och text! När jag kommer till webbplatsen känns det som om jag välkomnas in i de liturgiska sångernas värld. Sidorna är tydliga och i princip enkla att använda på både dator och mobil enhet. Det är också praktiskt att varje inspelning kan delas vidare, till exempel som en länk till ett e-postmeddelande. Varje serie och varje moment i gudstjänsten är uppdelad i en egen undersida. I början av undersidan finns direktmlänkar till varje avsnitt av den liturgiska sången, vilket öppnar upp olika alternativ för den sången. Men när jag utforskade webbplatsen undrade jag om den tekniska användningen av webbplatsen hade underlättats av att använda den så kallade dragspelsmodellen. Jag menar en modell där titelns innehåll kan öppnas och även stängas från den aktuella titeln. Nu, i praktiken, när jag går vidare till, säg, Helig - Sanctus, återgår jag till menyn antingen genom att klicka tillbaka på webbplatsen eller genom att scrolla långt upp på sidan.

Det är användarvänligt att det för varje inspelad sång finns en sida markerad där sången kan hittas med noterna i mässboken. Eftersom jag inte är anställd i Svenska kyrkan har jag inte mässboken i en fysisk bok med mig. Såvitt jag förstår skulle det, när man arbetar online, vara möjligt att hitta noterna för varje passage med hjälp av det fantastiska online-verktyget (webbverktyget) på Kyrkohandbokens webbplats. Även om sångaren inte är bekant med noterna har många sagt att notbilden fortfarande hjälper till att komma ihåg melodierna på ett visuellt sätt. Jag undrade om det hade varit möjligt att koppla melodin i fråga med noterna till varje inspelad passage.

Medan jag lyssnade på inspelningarna blev jag fundersam över intonationer, till exempel i sursum corda som leder in i nattvardsbönen. Nu fanns de bara med i de inspelningar där intonationen redan var skriven i noterna. Jag har lagt märke till att det, när jag undervisar teologistudenter i Finland i liturgisk sång, också är viktigt att vänja sig vid att lyssna på intonation. Hur lär jag mig att välja rätt tonhöjd när det är nödvändigt? Å andra sidan förstår jag mycket väl att det kan vara svårt att kombinera så kallade universella intonationer med en sådan inspelning. Jag vill inte att den som lär sig sjunga ska vänja sig vid bara en enda förberedande melodi.

Webbplatsens varmhjärtade bilder av präster i gudstjänster väckte också frågan om liturgiskt teckenspråk. Teckenspråk används ofta vid sidan av liturgisk sång, till exempel i sursum corda. Jag tror att användningen av tecken i samband med sång från allra första

början också stöder sånginläringen. En vild idé dök upp hos mig, om några av sångerna någon gång skulle kunna läggas till på webbplatsen som videor, där gesterna också skulle inkluderas.

Jag förstår att det i Finland har talats om att sammanställa liknande material när den senaste gudstjänstreformen genomfördes i början av 2000-talet. Jag har också ibland, när jag undervisat teologistudenter, undrat om det också kunde finnas något sådant material på Evangelisk-lutherska kyrkans webbplatser. När det begav sig, i början av 2000-talet, har jag förstått det, undrade man vems sångsätt som skulle vara en lämplig modell för liturgisk sång. Eller skulle den modellen bli för stark? Skulle inspelningarna bli någon slags modell för vad som så att säga är det officiella, accepterade och korrekta sättet att sjunga liturgiska sånger i kyrkan? Avsikten skulle dock vara att vars och ens egen personlighet också skulle höras i den liturgiska sången. Som en sidoanteckning bör det nämnas att i Evangelisk-lutherska kyrkans mässkompositioner sjunger prästen ensam den inledande välsignelsen och den efterföljande växelhälsningen, sursum corda och uppmaningen till Herrens frid. Den reflektionen från 2000-talet speglade den dåvarande finska bilden. Men idag, till exempel, belyser och normaliserar strömmade gudstjänster olika sätt att agera i kyrklig tjänst som präst, inklusive som liturgisk sångare. Jag tycker att Svenska kyrkan framgångsrikt har kringgått denna fråga om den officiella modellen på dessa sidor genom att ha flera exempel på varje sång med olika sångare.

Jag hoppas att materialet på dessa sidor aktivt kommer att användas i Svenska kyrkan av alla som vill lära sig mässans liturgiska sånger. Jag är också säker på att de kommer att sänka tröskeln för fler att delta i liturgen genom att sjunga mer!